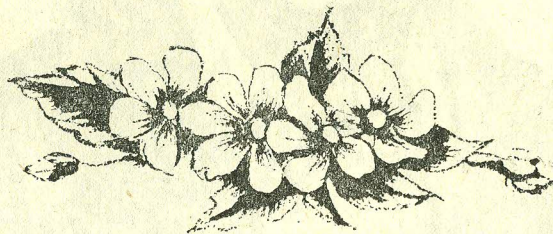

samuti nagu esimese Sülfiiidi lihtne, keskelt lahku kammitud soengki.

Pariisist jõudis «Sülfiiid» peagi teiste linnade lavadele. Suur Taglioni ise tantsis seda osa ka Londonis, Peterburis ja Milanos määratu menuga. August Bournonville'i inspireeris aga Pariisis nähtu looma «Sülfiiidi» uut varianti.

Veera Krassovskaja artikli
«Kuidas ja miks sündis
«Sülfiiid»»
(«Sovetski Balet» 1982 Nr. 5)
ainetel.

Maria Taglioni Sülfiiidina

August Bournonville ja Taani ballett

«Estonia» teatri lavalaudadele jõudnud «Sülfiidi» esmane eelkäija etendus Kopenhaagenis 28. novembril 1836. aastal, neli aastat pärast Pariisi-esietendust. Taani balletil olid selleks ajaks juba sajanditevanused traditsioonid. Kuni 1748. aastani arenesid need õukonnateatri laval, edasi aga Ludvig Holbergi eestvedamisel rajatud Kuninglikus Teatris. Balletitrupp arenes sõnateatri kõrval ja see oli tolleaegse Taani balleti üks iseärasusi.

Oluliseks kujunes periood trupis itaallase Vincenzo Galeotti (1733—1816) ballettmeistriks olles. Ta lavastas muuhulgas suurejoonelisi koreograafilisi draamasid Shakespeare'i ja Voltaire'i ainetel ning rahvapärimusliku «Lagertha» (1801). Galeotti kasvas mitmeid põlvkondi taani tantsijaid ja innustas taani heliloojaid balletimuusikat kirjutama.

Aastail 1815—1826 juhtis Kuningliku Teatri balletitruppi Lionis sündinud Antoine Bournonville (1760—1843), kuulsa balletireformaatori Jean Noverre'i õpilane. Seejärel, pärast kuueaastast vaheaega, jätkas seda tööd tema poeg August Bournonville (1805—1879), kes nii tantsijana kui ka koreograafina ja pedagoogina jättis tuntava jälje balleti ajalukku.

August Bournonville oli oma isa ja V. Galeotti õpilane. Hiljem täiendas end kuulsa virtuoosi Auguste Vestrise juures Pariisis, saades seega mõlema tookordse juhtiva balletimaa, Itaalia ja Prantsuse, parima kooli.

August Bournonville Jamesi osas

August Bournonville lavastas enam kui 50 balletti ja oli Kuninglikus Teatris erakordselt autoriteetne isiksus. Vastukaaluks paljudele teistele romantismiaegsetele koreograafidele, kes asetasisid etenduses peaarõhu baleriinile, säilitas Bournonville etenduses mees- ja naistantsijate võrdse tähtsuse. Tema koolilisi aluseid võib täheldada Taani balletis tänapäevani.

Oma reisidel mööda paljusid Euroopa maid pööras Bournonville suurt tähelepanu rahvaste ja nende tantsu eripärale. On jälgitud rahvuslike elementide sissetoomist ka Bournonville'i klassikalisse tantsukeelde. Lisaks pole tema ballettides kontrastid karakter- ja klassikalise tantsu vahel nii tuntavad, teravad kui teistes selle perioodi lavastustes. Bournonville'i koreograafia on ka tänasele tantsijale huvipakkuv ning tehniliselt hoopiski mitte kerge.

«Sülfiidi» Bournonville'i-variant säilitas paljuski Taglioni lavastuse stiili, eeskätt naisballeti ning kujunduse ja kostüümide osas, kõnelemata libretost. Kuid tema James on kahtlemata tehnilisema ja väljendusrikkama koreograafiaga. Õeldu kehtib ka ülejäänud meestetantsu kohta.

Märkimata ei saa jätta Kopenhaageni «Sülfiidi» põhiloojate suhtelist noorust Pariisi kolleegidega võrreldes, mis omakorda ei jätnud üldisele loomingu- ja atmosfäärile mõju avaldamata. Bournonville'i Sülfiid — Lucille Grahn alles alustas oma tähelelendu. Ta oli esietenduse aegu 17-aastane (M. Taglioni 28). Upris noorena, 21-aastaselt kirjutas muusika taanlane Herman Løvenskiöld. Bournonville ise oli saanud 31-aastaseks (F. Taglioni olles 57-aastane). «Sülfiid» kuulus nii lavastuslikult kui tantsuliselt Bournonville'i suurimate õnnestumiste hulka.

Bournonville'i «Sülfiid» on nüüdisajal parimaks teejuhiks nendele, kes on huvitatud, millises stiilis ja laadis toimus XIX sajandi keskel koreograafia uuenemine.

Lucille Grahn, Bournonville'i lavastuse esimene Sülfiid

«Sülfiidi» uuslavastustest

Okasroosikese kombel puutumatus võluunes uinunud Taani «Sülfiid» sai XX sajandil laiemalt tuntuks alles pärast II Maailmasõda. Seda esitati mitmetes redaktsioonides niisuguste trupptide poolt nagu Grand Ballet de Monte Carlo du Marquis de Cuevas (1953), Ballet Rambert (1960), La Scala (1963), American Ballet Theatre (1964), Rootsi Kuninglik Ballett (1968), Washingtoni Rahvuslik Ballett (1969). Nõukogude Liidus lavastati «Sülfiidi» kõigepealt Leningradi Väikeses Ooperi- ja Balletiteatris (1975) tänu toonase peaballettmeistri Oleg Vinogradovi eestvõtmisele. Sel puhul olid abiks konsultandid: Taani ühiskonnategelane, balletiajaloolane ja kriitik Allan Fridericia ning nõukogude vanimaid balletiteadlasi Juri Slonimski. Balleti lavastamine usaldati Elsa Marianne von Rosenile, kes nendel aastatel juhtis Göteborgi balletitruppi, varasematel aastatel oli aga palju selle balleti nimiosas esinenud ning teostanud ka varasemaid lavastusi, muuhulgas Londonis (1960).

1979. aastal lavastas «Sülfiidi» Novosibirski Ooperi- ja Balletiteater, sedapuhku Pariisi variandis, Pierre Lacotte'i redaktsioonis. 1981. a. järgnes lavastus Leningradi Kirovi-nimelises teatris taas Bournonville'i koreograafiaga.

«Sülfiid» ja «Estonia» publikule hästi tuntud «Giselle» seisavad ajas väga lähestikku, kuid 9 aastat noorem «Giselle» on oma pikas lavaelus väga palju täiendusi, töötlusi üle elanud, samal ajal kui «Sülfiid» omamoodi konserveerus. Romantilises puhtuses ja puutumatuses ongi selle balleti veetus.

Lavastusala juhataja — JAAN MIKKEL

Dekoratsioonide teostust juhendanud —
ELSA MANDSALU

Kostüümide teostust juhendanud —
LIIS MÄNNIK

Dekoratsioonid maalinud —
Eesti NSV teeneline kunstitegelane
UNO KÄRBIS

Grimm ja parukad — ILLI-ANN KALE

Valgustus — EVALD RADIK

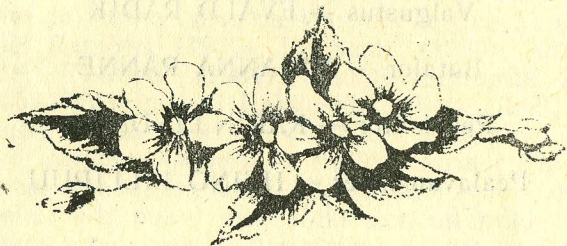
Butafor — JOHANNA RANNE

Rekvisiitor — KARIN LINDMAA

Pealavameister — HEINO LILLIPUU

Kava koostas — Vilma Paalma

Hind 30 kop.